

Fransen literatuur in de XVIIe eeuw

De XVIIe eeuw is de eeuw van het **classicisme**: orde, regelmaat, discipline.

	politiek	maatschappij	godsdienst	kunst en literatuur
XVIe eeuw		belangrijke rol voor adel	bloedige godsdiensttwisten	renaissance: ongebreideld enthousiasme, verrijking
XVIIe eeuw	ontstaan absolute monarchie (de droit divin)	Louis XIV trekt alle macht naar zich toe en verkleint de politieke invloed van de adel	rust door het Edit de Nantes (1585), streng katholicisme doet zich steeds meer gelden	individu / inspiratie ondergeschikt, strenge regels, het gaat om de grandeur (de l'homme et de la France)

Het **verstand** (la raison) moet de **hartstocht** (la passion) bedwingen.

Een filosoof als Blaise Pascal en een toneelschrijver als Jean Racine gingen hier heel ver in. Zij waren pessimistisch over de menselijke aard (la nature humaine), die zich van nature zou laten meeslepen door zijn hartstochten en zijn eigendunk.

Classicisme is eerder Frans dan Europees. In Europa overheerst in deze tijd de **barok** (vooral architectuur en schilderkunst, maar ook in literatuur: overvloed aan (soms vergezochte) beelden, uitbundigheid, grilligheid). Uit de barok ontwikkelt zich in Frankrijk de **préciosité**.

orde, discipline en regelmaat in taal en letterkunde

XVIe eeuw: Pléiade (Du Bellay, *Défense et Illustration de la Langue française*): verrijking van de taal met nieuwe woorden, genres, veel vrijheid

XVIIe eeuw: François de Malherbe verzet zich tegen de ideeën van de Pléiade

Montaigne: "Il faut exprimer une idée et pour cela on se sert de la langue, puis quand le français ne suffit pas, on peut employer le gascon."

Malherbe: "Il faut dégasconner la langue."

Wat wil Malherbe? helderheid, harmonie, beperking ("In der Beschränkung zeigt sich der Meister")

Hoe? zie volgende bladzijde

taal	zuiveren i.p.v. verrijken
poëzie	onderwerpen aan stricte regels (bv. enjambementen taboe, verdeling alexandrijnen in twee hemistiches met cesuur in het midden, strenge eisen aan het rijm)
dichter	<ul style="list-style-type: none"> - ambachtsman - geen (goddelijke) inspiratie of spontane ideeën, maar discipline - geen imitatie van Klassieken of Italianen, maar de grandeur van Frankrijk bezingen

OPDRACHTEN CLASSICISME

Lees onderstaande fragmenten van het standaardwerk *L'Art poétique* (1674) van Boileau.

I

Quelque sujet qu'¹on traite, ou plaisant, ou sublime,
 Que toujours le bon sens s'accorde avec la rime:
 L'un l'autre vainement ils semblent se haïr;
 La rime est une esclave et ne doit qu'obéir.
 5 Lorsqu'à la bien chercher d'abord on s'évertue,
 L'esprit à la trouver aisément s'habitue;
 Au joug de la raison sans peine elle fléchit
 Et, loin de la gêner, la sert et l'enrichit.
 Mais lorsqu'on la néglige, elle devient rebelle,
 10 Et pour la rattraper le sens court après elle.
 Aimez-donc la raison: que toujours vos écrits
 Empruntent d'elle seule et leur lustre et leur prix.

II

Travaillez à loisir, quelque ordre qui vous presse²
 40 Et ne vous piquez point d'une folle vitesse:
 Un style si rapide, et qui court en rimant,
 Marque moins trop d'esprit que peu de jugement.
 J'aime mieux un ruisseau qui, sur la molle arène³,
 Dans un pré plein de fleurs lentement se promène,
 45 Qu'un torrent débordé qui, d'un cours orageux,
 Roule, plein de gravier, sur un terrain fangeux.
 Hâtez-vous lentement, et, sans perdre courage,
 Vingt fois sur le métier remettez votre ouvrage:
 Polissez-le sans cesse et le repolissez;
 50 Ajoutez quelquefois, et souvent effacez.

1. Verdeel de fragmenten in lettergrepen en breng de cesuur aan.
2. Probeer de fragmenten in goed Nederlands te vertalen.
3. Welke classicistische voorschriften (zie Malherbe) vind je terug?

¹ quelque que = welke ook

² quelque ordre qui vous presse = hoezeer een opdracht u ook tot haast mag aansporen

³ arène = zand

REGELS VOOR DE POËZIE

1. De zgn. *hiatus* (tegengestelde van *liaison*) is verboden: de ongelukkige opvolging van twee klinkers (aan het eind van een woord en aan het begin van het volgende woord), bijv.:

il alla à Avignon (2x *hiatus*)

2. *Enjambementen* (een zin die verder loopt dan een vers) worden in de ban gedaan.

Ces bons soirs de septembre où je sentais **des gouttes**
De rosée à mon front, comme un vin de vigueur.

3. Een *alexandrijn* moet worden verdeeld in twee *hemistiches* van zes lettergrepen. De *cesuur* valt dus precies in het midden:

Quel / que / su / jet / qu'on / traite, // ou / plai / sant / ou / su / blime,

4. Woorden uit eenzelfde woordfamilie mogen niet met elkaar rijmen, bijv. *feuille* en *effeuille*.

5. Vrouwelijk rijm (in de uitspraak eindigend op een stomme e) en mannelijk rijm (alle andere rijm) moeten elkaar systematisch opvolgen:

Quelque sujet qu'on traite, ou plaisant ou sublime (vrl.)
Que toujours le bon sens s'accorde avec la **rime**:
L'un l'autre vainement ils semblent se haïr; (mnl.)
La rime est une esclave et ne doit qu'obéir.

6. Verzen mogen niet uit enkel eenlettergrepige woorden bestaan.
7. Het gebruik van *alliteraties* dient te worden vermeden.
8. Zinnen mogen niet te lang zijn: in langere strofen moet er minstens één punt staan per vier verzen.

Quel / que / su / jet / qu'⁴on / **traite**, // ou / plai / sant, / ou / su / blime,
 Que / tou / jours / le / bon / sens // s'ac / cor / **de a** / vec / la / rime:
 L'un / l'au / tre / vai / ne / ment // ils / sem / blent / se / ha / ir;
 La / ri / **me est** / u / **ne es** / **clave** // et / ne / doit / qu'o / bé / ir.
 5 Lors / qu'à / la / bien / cher / cher // d'a / bord / on / s'é / ver / **tue**,
 L'es / prit / à / la / trou / ver // ai / sé / ment / s'ha / bi / **tue**;
 Au / joug / de / la / rai / son // sans / pei / **ne el** / le / flé / **chit**
 Et, / loin / de / la / gê / ner, // la / sert / et / l'en / ri / **chit**.
 Mais / lors / qu'on / la / né / **glige**, // el / le / de / vient / re / **belle**,
 10 Et / pour / la / rat / tra / per // le / sens / court / a / près / **elle**.
 Ai / mez- / donc / la / rai / son: // que / tou / jours / vos / é / **crits**
 Em / prun / tent / d'el / le / **seule** // et / leur / lus / **tre et** / leur / **prix**.

II

Tra / vail / lez / à / loi / sir, // quel / **que or** / dre / qui / vous / **presse**⁵
 40 Et / ne / vous / pi / quez / point // d'u / ne / fol / le / vi / **tesse**:
 Un / sty / le / si / ra / **pide**, // et / qui / court / en / ri / **mant**,
 Mar / que / moins / trop / d'es / prit // que / peu / de / ju / ge / **ment**.
 J'ai / me / mieux / un / ruis / seau // qui, / sur / la / mol / **le a** / **rène**⁶,
 Dans / un / pré / plein / de / fleurs // len / te / ment / se / pro / **mène**,
 45 Qu'un / tor / rent / dé / bor / dé // qui, / d'un / cours / o / ra / **geux**,
 Rou / le, / plein / de / gra / vier, // sur / un / ter / rain / fan / **geux**.
 Hâ / tez- / vous / len / te / ment, // et, / sans / per / dre / cou / **rage**,
 Vingt / fois / sur / le / mé / tier // re / met / tez / vo / **tre ou** / **vrage**:
 Po / lis / sez- / le / sans / **cesse** // et / le / re / po / lis / **sez**;
 50 A / jou / tez / quel / que / fois, // et / sou / vent / ef / fa / **cez**.

stomme e die niet meetelt omdat hij gevolgd wordt door een andere klinker

mannelijk rijm

vrouwelijk rijm

⁴ quelque que = welke ook

⁵ quelque ordre qui vous presse = hoezeer een opdracht u ook tot haast mag aansporen

⁶ arène = zand

I

Welk onderwerp men ook behandelt, of het nou grappig of subliem is,
Moge het gezonde verstand altijd in harmonie zijn met het rijm:
Ze lijken elkaar tevergeefs te haten;
Het rijm is een slavin en moet slechts gehoorzamen.
Als men zijn uiterste best doet om goed rijm te vinden (lett. haar goed te zoeken),
Leert de geest het vanzelf met gemak te vinden;
Het zwicht (buigt) moeiteloos onder het juk van het verstand
En verre van het (het verstand) te hinderen, dient zij het en verrijkt het.
Maar als men het verwaarloost, komt het in opstand,
En om het in te halen rent de betekenis het achterna.
Houd het verstand dus te vriend: mogen altijd uw geschriften
Alleen daaraan zowel hun luister als hun waarde ontlennen.

II

Werk in alle rust, hoezeer een opdracht u ook tot haast mag aansporen
En laat je niet voorstaan op een dwaze snelheid:
Een zo snelle stijl (en) die al rijmend voortsnel,
Kenmerkt eerder een gebrek aan gezond verstand dan een teveel aan vernuft
Ik houd meer van een beekje dat over het rulle zand
in een weiland vol bloemen langzaam voortkabbelt,
Dan van een woeste overstromende rivier met een stormachtige loop
Stroomt, vol kiezels, over een modderig terrein.
Haast u langzaam, en schaaf zonder de moed op te geven
Twintig keer opnieuw uw werk bij:
Polijs het onophoudelijk en polijs het weer opnieuw;
Voeg soms iets toe en wis vaak iets uit.

VOORBEREIDENDE OPDRACHTEN PRÉCIOSITÉ

1. Welke lichaamsdelen zouden kunnen worden bedoeld met:
 - a. les miroirs de l'âme
 - b. les écluses du cerveau
 - c. les trônes de la pudeur
 - d. l'ameublement de la bouche
 - e. les chers souffrants

2. En welke verschijnselen zouden hiermee worden bedoeld:
 - a. le flambeau de la nuit
 - b. le paradis des oreilles
 - c. se délabyrinther les cheveux
 - d. la commodité de la conversation
 - e. le conseiller de grâces

3. Kun je zelf enkele precieuze beschrijvingen bedenken van alledaagse verschijnselen?

4. (zoekopdracht) Bezoek de volgende websites en verzamel zo veel mogelijk informatie over de *Carte du Tendre*. Wat is dit en wat heeft het met préciosité te maken?

<http://www.kunstgeografie.nl/carte%20de%20tendre.htm>

http://oncampus.richmond.edu/academics/context/17_siecle/images/tendre/tendre_gr.jpg